

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIIY-INNOVATION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

ZAMONAVIY INGLIZ TILIDA EVFEMIZMLARNING INKLYUZIV KOMMUNIKATSIYANI SHAKLLANTIRISHDAGI SOTSIOLINGVISTIK VA LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

Hayotxon Shernazarova

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, o'qituvchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada zamonaviy ingliz tilida evfemizmlarning inklyuziv kommunikatsiyani rivojlantirishdagi lingvistik strategiya sifatidagi roli tahlil qilinadi. Zamonaviy jamiyatda til nafaqat kommunikativ funksiyalarni bajaradi, balki ijtimoiy munosabatlar, madaniy me'yorlar va axloqiy qadriyatlarni ham aks ettiradi. Inklyuziv til ayrim ijtimoiy guruhlarni kamsitishi yoki chetlashtirishi mumkin bo'lgan ifodalardan qochishga qaratilgan. Shu nuqtai nazardan evfemizmlar noqulay yoki haqoratli bo'lishi mumkin bo'lgan birliklarni yumshatib, hurmatga asoslangan kommunikatsiyani ta'minlovchi muhim lingvistik vosita sifatida namoyon bo'ladi. Tadqiqotda evfemizmlarning gender, nogironlik va yosh bilan bog'liq diskurslarda qo'llanishi hamda ularning muloyimlikni saqlash va inklyuziv diskursni qo'llab-quvvatlashdagi roli yoritiladi. Tadqiqot natijalari evfemizmlar inklyuziv tilni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: evfemizm, inklyuziv til, sotsiolingvistika, lingvistik muloyimlik, gender diskursi, nogironlik diskursi.

СОЦИОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ И ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЭВФЕМИЗМОВ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ В ФОРМИРОВАНИИ ИНКЛЮЗИВНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Хаётхон Шерназарова

Ташкентский государственный университет востоковедения, преподаватель

Аннотация

В статье рассматривается роль эвфемизмов как важной лингвистической стратегии в формировании инклюзивной коммуникации в современном английском языке. Инклюзивный язык направлен на избегание выражений, которые могут маргинализировать или дискриминировать отдельные социальные группы. В этом контексте эвфемизмы выступают как средства смягчения потенциально оскорбительных выражений и поддержания уважительной коммуникации. В исследовании анализируются функции эвфемизмов в гендерном, возрастном и социальном дискурсе, а также их роль в поддержании вежливости и снижении социальной напряжённости. Результаты исследования показывают, что эвфемизмы играют значительную роль в формировании инклюзивного языка и развитии социально ответственной коммуникации.

Ключевые слова: эвфемизм, инклюзивный язык, социолингвистика, речевая вежливость, гендерный дискурс, дискурс инвалидности.

SOCIOLINGUISTIC AND LINGUOCULTURAL FEATURES OF EUPHEMISMS IN MODERN ENGLISH IN SHAPING INCLUSIVE COMMUNICATION

Hayotkhon Shernazarova

Tashkent State University of Oriental Studies, Teacher

Abstract

This article analyzes the role of euphemisms as an important linguistic strategy in the development of inclusive communication in modern English. Inclusive language aims to avoid expressions that may marginalize or discriminate against certain social groups. In this context, euphemisms function as linguistic tools that soften potentially offensive expressions and promote respectful communication. The study examines the sociolinguistic functions of euphemisms in gender discourse, disability-related language, and age-related terminology. The findings demonstrate that euphemisms play a significant role in shaping inclusive language and supporting socially responsible communication.

Keywords: euphemism, inclusive language, sociolinguistics, linguistic politeness, gender discourse, disability discourse.

Til jamiyatlarning madaniy qadriyatlari, ijtimoiy me'yorlari hamda turli ijtimoiy guruhlariga bo'lgan munosabatlarini ifodalovchi eng muhim vositalardan biridir. Zamonaviy jamiyatda tenglik, xilma-xillik va ijtimoiy sezgirlikka bo'lgan e'tiborning ortib borishi til amaliyotiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada tilshunoslik va sotsiolingvistika tadqiqotlarida inklyuziv til tushunchasi tobora ko'proq ahamiyat kasb etmoqda. Inklyuziv til shaxslarni ularning jinsi, yoshi, ijtimoiy kelib chiqishi yoki jismoniy imkoniyatlariga qarab kamsitishi, chetlashtirishi yoki haqorat qilishi mumkin bo'lgan ifodalardan qochishga qaratilgan kommunikativ amaliyotlarni anglatadi.

Mazkur doirada evfemizmlar muhim lingvistik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Evfemizm — bu qo'pol, noqulay yoki ijtimoiy jihatdan nomaqbul deb hisoblanishi mumkin bo'lgan so'z yoki ibora o'rniga yumshoqroq yoki bilvosita ifodani qo'llashdir. Tilshunoslar uzoq vaqt davomida evfemizmlarning tabu mavzulardan qochish va kommunikativ uyg'unlikni saqlashdagi rolini e'tirof etib keladilar. Zamonaviy diskursda evfemizmlarning funksiyasi an'anaviy tabu mavzularni yumshatish doirasidan ancha kengaygan. Ular tobora ko'proq hurmat, inson qadr-qimmatini va ijtimoiy sezgirlikni targ'ib qiluvchi inklyuziv kommunikatsiya vositalari sifatida qo'llanmoqda. Evfemistik ifodalar gender, nogironlik, yosh va ijtimoiy identifikatsiya bilan bog'liq muhokamalarda keng ishlatiladi. To'g'ridan to'g'ri yoki haqoratli bo'lishi mumkin bo'lgan ifodalar o'rniga neytral yoki hurmatliroq variantlarni qo'llash orqali evfemizmlar inklyuziv lingvistik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi zamonaviy ingliz tilida evfemizmlarning inklyuziv til shakllanishidagi rolini tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot evfemistik ifodalarning sotsiolingvistik funksiyalarini o'rganib, ularning turli ijtimoiy va madaniy kontekstlarda hurmatga asoslangan kommunikatsiyani rivojlantirishdagi ahamiyatini yoritadi.

Adabiyotlar metodologiyasi. Evfemizm hodisasi tilshunoslik tadqiqotlarida katta e'tibor qozongan. Olimlar evfemizmlarni semantika, pragmatika va sotsiolingvistika nuqtayi nazaridan o'rganib kelmoqdalar. Umuman olganda, evfemizmlar to'g'ridan to'g'ri yoki potensial ravishda haqoratli bo'lishi mumkin bo'lgan so'zlar o'rnini bosuvchi ijtimoiy jihatdan maqbul lingvistik birliklar sifatida talqin qilinadi. Allan va Burrige (2006) fikriga ko'ra, evfemizmlar tabu mavzulardan qochish hamda nutqda muloyimlik va ijtimoiy uyg'unlikni saqlash imkonini beruvchi muhim kommunikativ strategiya hisoblanadi. Rawson (1981) evfemizmlar jamiyatning madaniy qadriyatlari va ijtimoiy me'yorlarini aks ettirishini ta'kidlaydi, chunki jamiyatlar noqulay yoki sezgir deb hisoblangan tushunchalarni ifodalash uchun bilvosita birliklarni yaratishga moyil bo'ladi. Bundan tashqari, sotsiolingvistik tadqiqotlar evfemistik til bilan ijtimoiy identifikatsiya o'rtasidagi bog'liqlikni ham ko'rsatadi. Lakoff (1975) muloyim va bilvosita nutq shakllari ko'pincha ayollar nutqi bilan bog'liqligini ta'kidlab, bunday nutqda ehtiyotkor va ijtimoiy sezgir ifodalar ko'proq qo'llanilishini qayd etadi. So'nggi lingvistik tadqiqotlarda evfemizmlar inklyuziv til tushunchasi bilan ham bog'lanmoqda. Inklyuziv til shaxslarni ularning jinsi, yoshi, nogironligi yoki ijtimoiy kelib chiqishiga ko'ra kamsitishi mumkin bo'lgan ifodalarni bartaraf etishga

qaratilgan. Cameron (1998) til ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynashini ta'kidlab, inklyuziv terminologiyadan foydalanish tenglik va hurmat tamoyillarini rivojlantirishga xizmat qilishini qayd etadi.

Shunday qilib, zamonaviy diskursda evfemizmlarni o'rganish lingvistik, madaniy va ijtimoiy omillarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Evfemistik ifodalar nafaqat noqulay yoki haqoratli ifodalarni yumshatadi, balki muloyimlik, hurmat va ijtimoiy inklyuzivlik bilan bog'liq kengroq madaniy jarayonlarni ham aks ettiradi.

Tahlillar qismi. Mazkur tadqiqot evfemizmlarning inklyuziv kommunikatsiyadagi rolini o'rganish maqsadida sifatli lingvistik tahlil usuliga asoslanadi. Tadqiqot zamonaviy ingliz tilidagi diskursda qo'llaniladigan evfemistik ifodalarni aniqlash va talqin qilishga qaratilgan. Tahlil jarayonida zamonaviy kommunikatsiya namunalaridan hamda badiiy matnlardan olingan misollar o'rganildi. Alohida e'tibor gender, nogironlik va yosh bilan bog'liq evfemizmlarga qaratildi. Bu sohalar ijtimoiy jihatdan sezgir mavzularni o'z ichiga olganligi sababli hurmatga asoslangan til birliklaridan foydalanish muhim hisoblanadi. Tadqiqot evfemistik ifodalar qanday qilib muloyimlikni ta'minlovchi va ijtimoiy ziddiyatlarni kamaytiruvchi lingvistik strategiyalar sifatida xizmat qilishini tahlil qiladi. Shuningdek, evfemizmlarning badiiy diskursdagi qo'llanishi ham qisqacha ko'rib chiqildi. Bu tahlil evfemizmlarning kommunikativ funksiyalarini hamda inklyuziv lingvistik amaliyotlarni shakllantirishdagi rolini aniqlashga qaratilgan.

Tahlillar natijalari evfemizmlar zamonaviy ingliz tilida inklyuziv til rivojlanishida muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Evfemistik ifodalarning inklyuzivlikni ta'minlashdagi eng muhim sohalaridan biri gender diskursi hisoblanadi. Tarixan ingliz tilidagi ko'plab kasb nomlari *chairman, businessman, fireman* kabi erkak jinsiga xos shakllarda ifodalangan. Biroq zamonaviy til amaliyotida bu birliklar o'rniga *chairperson, business executive, firefighter* kabi gender-neytral variantlar qo'llanilmoqda. Bu jarayon tilning gender tengligi talablariga mos ravishda rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Evfemistik tilning yana bir muhim sohasi nogironlik bilan bog'liq diskurs hisoblanadi. Avvalgi davrlarda nogironligi bo'lgan shaxslarni ifodalash uchun ishlatilgan ayrim so'zlar salbiy yoki stigmatizatsiya qiluvchi ma'noga ega bo'lgan. Masalan, *crippled* yoki *handicapped* kabi so'zlar asta-sekin *person with a disability, visually impaired* kabi hurmatliroq ifodalar bilan almashtirilmoqda. Bunday evfemistik birliklar shaxsning qadr-qimmatini ta'kidlashga xizmat qiladi.

Yoshga oid diskurs ham evfemizmlarning inklyuziv kommunikatsiyadagi rolini ko'rsatadi. Masalan, *old people* kabi to'g'ridan to'g'ri ifodalar o'rniga *senior citizens* yoki *older adults* kabi hurmatliroq variantlar qo'llanilmoqda. Evfemizmlar badiiy adabiyotda ham keng uchraydi. Masalan, Louisa May Alcottning *Little Women* asarida ayol personajlar nutqida muloyimlik va bilvosita ifodalar keng qo'llanadi. Bu holat evfemizmlarning ijtimoiy identifikatsiya va madaniy kutishlarni ifodalashdagi rolini ko'rsatadi.

Pragmatik nuqtayi nazardan evfemizmlar bir necha kommunikativ funksiyalarni bajaradi. Ular ijtimoiy jihatdan sezgir mavzularni to'g'ridan to'g'ri ifodalashdan qochish, muloyimlikni saqlash hamda madaniy qadriyatlarni aks ettirishga xizmat qiladi. Shu sababli evfemistik ifodalar hurmatga asoslangan inklyuziv kommunikativ muhitni yaratishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa qismi. Tahlil natijalari evfemizmlar zamonaviy ingliz tilida inklyuziv til rivojlanishining muhim lingvistik mexanizmi ekanligini tasdiqlaydi. To'g'ridan to'g'ri yoki potensial ravishda haqoratli bo'lishi mumkin bo'lgan ifodalar o'rniga hurmatliroq alternativlarni qo'llash orqali evfemizmlar ijtimoiy mas'uliyatli va muloyim kommunikatsiyani ta'minlaydi.

Tadqiqot shuningdek evfemizmlar gender, nogironlik va yosh bilan bog'liq diskurslarda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Bu kontekstlarda evfemistik birliklar ijtimoiy stigmani kamaytirishga va inklyuziv muloqotni rivojlantirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, badiiy matnlarda evfemizmlarning qo'llanishi ularning madaniy va stilistik ahamiyatini ham namoyon etadi. Badiiy diskurs ko'pincha ijtimoiy me'yorlarni aks ettiradi va evfemistik til birliklari

madaniy qadriyatlarning til orqali ifodalanishini ko'rsatadi.

Umuman olganda, evfemizmlarni o'rganish til, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni tushunishga yordam beradi. Evfemizmlarning inklyuziv kommunikatsiyadagi rolini anglash tilning ijtimoiy qarashlar va axloqiy me'yorlar o'zgarishiga mos ravishda rivojlanishini chuqurroq tushunishga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Allan, K., & Burrige, K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. — Cambridge: Cambridge University Press, 2006. — 303 p.
2. Cameron, D. *The Feminist Critique of Language*. — London: Routledge, 1998. — 198 p.
3. Lakoff, R. *Language and Woman's Place*. — New York: Harper & Row, 1975. — 328 p.
4. Rawson, H. *A Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk*. — New York: Crown Publishers, 1981. — 402 p.
5. Burrige, K. *Euphemism and Language Change*. — Oxford: Oxford University Press, 2012. — 250 p.
6. Hughes, G. *An Encyclopedia of Swearing: The Social History of Oaths, Profanity, Foul Language and Ethnic Slurs in the English-Speaking World*. — London: Routledge, 2006. — 573 p.
7. Allan, K., & Burrige, K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. — Cambridge: Cambridge University Press, 2014. — 343 p.
8. Holmes, J. *An Introduction to Sociolinguistics*. — London: Routledge, 2013. — 528 p.
9. Shernazarova, Kh. *Inclusive and Non-Stigmatizing Language in Inclusive Education Discourse: A Linguo-Pragmatic and Sociocultural Analysis // International Journal of Artificial Intelligence*. — 2025.